

Lapsendajate ootused ja tegelikkus

The expectations and reality of adoptive families

Helen (Tensbek) Hiie – Tallinna Ülikool, Sotsiaaltöö Instituut, 2011, juhendaja: Anne Tikko, PhD

„Lapsendamine –
perekond, päritolu, pärand”

UURIJA PILGUGA LAPSENDAMISEST:
NÄITUS ÜLIKOOLI LÕPUTÖÖDET

Tutvu kõikide lõputöödega
www.omapere.ee

1. Uuringus osalejad

Valimisse kuulus 11 lapsendajaperekonda erinevatest Eesti piirkondadest: Tartust, Põlvast, Saaremaalt, Tallinnast, Paidest, Keilast ja Harjumaalt. Valim moodustati koostöös MTÜ Oma Perega, respondentidest 10 perekonda on lapsendamise tugiorganisatsiooni liikmed. Kuus perekonda on lapsendanud ühe lapse, neli perekonda on lapsendanud kaks last ning üks perekond on lapsendanud kolm last. Lapsendamisest on toimunud aastatel 1998–2010. 11 perekonnast kaheksal ei olnud bioloogiliselt võimalik lapsi saada, see oligi lapsendamise peamiseks põhjuseks. Mitmed pered olid läbi teinud kunstliku viljastamise protseduurid, mis koormavad väga naise organismi ja on hingeliselt nii naisele kui ka mehele väga raskesti katsumuseks.

2. Kiindumussuhe vs seotussuhe

Kiindumussuhe ja seotussuhe on mõisted, mis arengupsühholoogias sageli kattuvad. *Attachment*

on eesti keelde tõlgitud kiindumusena, kiindumussuhtena. Teise terminina on kasutusel *bonding*, mille tähendust tõlgitakse seotusena, seotussuhtena. Nii seotussuhte kui ka kiindumussuhte tunnuseks on lähedane suhe olulise inimesega, mis pakub soojust, hellust ja turvatunnet. *Bonding* ehk seotussuhe on side bioloogilise vanemaga, mis tuleneb füüsilisest seosest jagades ühte keha teise inimesega. Isegi bioloogiline isa ei saa omada sellist sidet oma lapsega. Isade puhul on tegemist kiindumisega. *Attachment* ehk kiindumussuhe areneb läbi igapäevase usalduse ja hoolitsuse koos teise inimesega ja see võib olla väga tugev suhe (Donatti 2007).

Seotussuhe on protsess, mis saab alguse bioloogilise ema rasedusega, jätkub sünniga ja kestab esimesed elupäevad. See definitsioon näitab, miks lapsendatud laps võib tunda sellist sidet oma bioloogilise emaga, kuid on võimalik, et ei tunne temaga mingisugust kiindumist. Seotussuhe võib eksisteerida lapse ja tema bioloogiliste vanemate vahel puhtalt bioloogilise sideme pärast. Lapsendajatel ei pruugi tekkida kohe sidet, kuid nad saavad aidata sel kujuneda erinevate tegevustega, mis aitab kiindumussuhtel kasvada.

3. Lapsendamisele järgneva depressiooni sündroom – *Post Adoption Depression Syndrome (PADS)*

Lapsendamisele järgneva depressiooni sündroomi termini võttis kasutusele oma artiklis June Bond 1995. aastal ajakirjas „Roots and Wings“ (McCarthy 2000). Värsked lapsendajad ei oska oodata muud tunnet, kui ainult suurt õnnistust, kuid paljude jaoks kulmineerub see pikk teekond lapsevanemaks ebarealistlike ootustega.

Lastetus on vanematele nartsissistlik trauma, mis nõuab lastetuse või sündimata lapse leinamist. Lastetuse põhjuste väljaselgitamine ja adopteerimisotsuse küpsemine võtab tavaliselt palju aega. Emaduseks ja isaduseks valmistumine on teistsugune, kuna bioloogilise ootamise aeg puudub. Kasulapse muretsemine tähendab teistsugust ootamist, millega on seotud mitmesugused ebakindlust tekitavad faktorid (nt iseenda sobivus, lähisugulaste reaktsioonid).

Kolm või neli nädalat peale lapse koju toomist tunnevad lapsendajad, et neid valdab imelik äre-

vus-paanika, vastandlikud tunded lapsevanemaks sobimisest, depressioon jne. Enamik lapsendajaid tunnevad lapsendamisejärgset kurbust ning on väga segaduses, kui nad ei saa oma tundeid seletada „hormooni teooriaga”. Teine põhjus, miks võib esineda lapsendamisejärgset depressiooni on seotud ainulaadse pingega, mis kaasneb lapsendamise protsessiga. Paljud lapsendajad tunnevad, et seoses lapsendamisega peavad nad uuesti silmitsi seisma oma tunnetega, mis on seotud viljatusega. Küsimused viljatusest ja põhjendused, miks nad soovivad lapsendada, toovad esile terve rea tundeid, mida nad arvasid juba varem lahenenud olevat.

Oluline on mõista, et adoptiivanemad käivad värske vanematena läbi samad stressiallikad nagu bioloogilised noored vanemad. Stressi kujunemist soodustavad sellised tegurid nagu uue pereliikme lisandumine, suurenenud rahaline vastutus, vähene uni, suurenenud perekondlikud kohustused, kõik see aitab kaasa stressitaseme suurenemisele. Selge on see, et lapsendamisejärgse depressiooni sündroom on tõeline tunne paljudele lapsendajate paaridele. On selge, et lapsendamisejärgne depressioon on märkimisväärne, mitmetahuline küsimus, mida tuleb tunnistada, paremini mõista ning tingimusteta nõustada ja toetada kõiki lapsendajaid

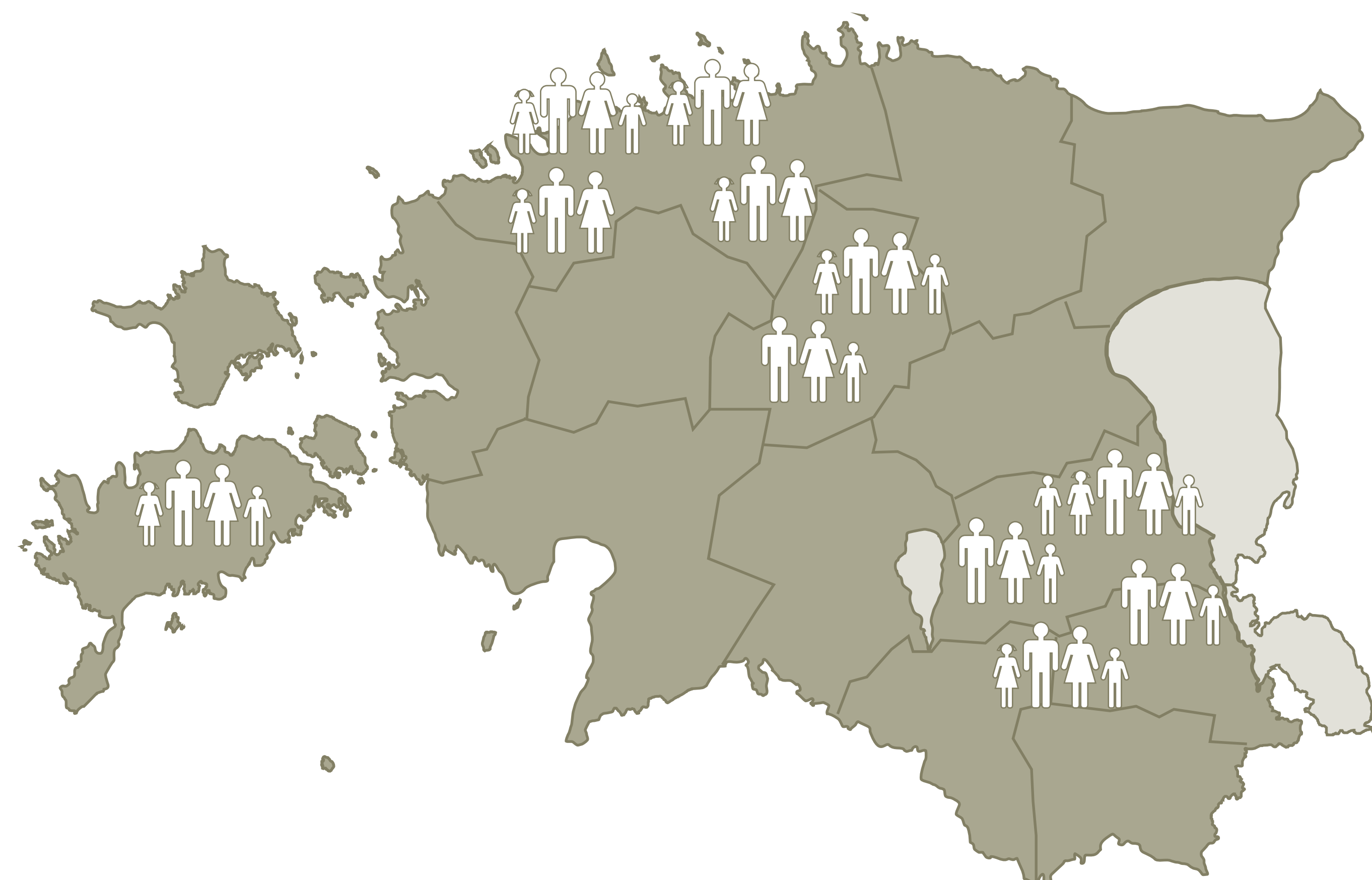
McCarthy poolt lapsendamisejärgse depressiooni ajalisele kestvusele suunatud uuringu andmed olid murettekitavad.

4. Uurimistöö tulemused

Intervjuusid teooriaga võrreldes selgus, et peredes, kus varem bioloogilisi lapsi ei olnud, soovisid lapsendada võimalikult väikest last. Lähtudes kiindumussuhte teooriast, on imikuga kiindumise tekkimine kiirem ja loomulikum protsess, sest siis on laps mõjutustele vastuvõtlikum, areneb kiiresti. Vanema lapse puhul tuleb usaldus alles võita, seega kiindumussuhte loomine on aeglasem. Lisaks toodi välja, et vanema lapse lapsendamise puhul on kiindumussuhte tekkimine elukestev protsess ning sõltuvalt lapse minevikust ei pruugi turvalist kiindumist enam tekkida. Lapsendamise protsess on väga pingeline ja emotsionaalne aeg perekonnale. Intervjuude tulemustest selgus, et enamik peresid kannatasid lapsendamisejärgse depressiooni mõningate sümptomite all. Nendeks olid: ärevus lapse ootuse ajal, hirm kaotada laps, pidev nutune olek, suur kaalukaotus, kõrge palavik, kahtlemine oma vanemlikes oskustes. Pered vajavad tuge kõikides lapsendamise seotud etappides.

Töös on välja toodud hulganisti nõuanded lapsendajatele, kuidas stressiga paremini toime tulla.

- Aktsepteeri oma piiranguid (jõudu) ja ära kardada ebaõnnestuda.
- Me kõik õpime oma vigadest. Kui lapsendamise situatsioon kujuneb eriti raskeks, ära unusta endale igapäevaselt ütelda, et homme päev on parem, sest nii see tõenäoliselt on.

„Kui on pidu ja kõik naised hakkavad rääkima lastest, siis ma tunnen ennast seal nagu mittekaagi.”

